

VEJLE AMTS AARBØGER

UDGIVNE AF

VEJLE AMTS HISTORISKE SAMFUND

1912

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS LEHMANN & STAGE
1912

EN SLÆGT FRA BØRKOP MØLLE.

AF

LÆRER J. J. RAVN, STOVSTRUP.

NAAR man fortæller om Digteren Povl Martin Møller, plejer man gerne at sige, at hans Slægt stammer fra Børkop Mølle og har taget Slægtsnavnet »Møller« efter den. Ved at søge Oplysninger om Gaardmand Niels Pedersen Møller, fra 1777 til 1810 Ejer af en Gaard i St. Velling, der ogsaa skal have faaet Navnet Møller fra Børkop Mølle, har jeg søgt at faa disse Slægters Forhold til nævnte Mølle opredet. Dette er dog ikke saa let, idet Gaverslund Sogns ældste Kirkebog i Landsarkivet i Viborg først begynder omkring 1740. Tid efter anden har jeg dog hist og her faaet nogle Oplysninger om Povl Martin Møllers Slægt, og da de maaske kan interessere en og anden, meddeles følgende: Det passer godt nok, at nogle af Povl Martin Møllers Forfædre har boet paa Børkop Mølle, og at Slægten vistnok har taget Navnet Møller efter den. Møllen ved Børkop er en af Egnens gamle Vandmøller. Den nævnes saaledes i »Kronens Skøder« blandt noget Gods paa Egnen, som Peder Ebbesen Galt d. $17/3$ 1546 tilskøder Kronen. I Svenskekrigen 1657—60 var den bleven saa ilde medtaget, at den i Jordebogen fra 1660—62 benævnes som øde. I Holmans Herreds Tingbøger i Arkivet i Viborg nævnes Mølleren Peder Olufsen dog allerede 1663 som Tingsvidne, og 1667 klages

der paa Herredstinget over, at han uberrettiget har brugt noget »Brændevinstøj«. 1688 bebor han ogsaa Møllen. Han har 2 Sønner, Rasmus og Jens Pedersen Møller, der i sin Tid boede paa 2 af Egnens større Selvejerbøndergaarde. Rasmus Pedersen Møller boede nemlig paa den Gaard i Pjedsted, der nu kaldes »Møllersminde«¹⁾, og Jens Pedersen Møller boede paa den største Gaard i Bredstrup. Den var paa c. 13 Tdr. Hartkorn, men den er for mange Aar siden udparcelleret, og dens Bygninger nedbrudt. — 1731 klager en Del Bønder i Fredericia- og Koldingegnen over forskellige Forhold i det koldingske Rytterdistrikt, og Jens Pedersen Møller betegnes da som en af Hovedmændene for Klagens Fremkomst. Han klager ogsaa selv over mange Forhold (Sagens Akter har jeg læst i Rigsarkivet). — Peder Olufsens Enke maa have giftet sig med en Hans Møller. Deres Søn, Hans Hansen Møller, faar derefter Møllen, han var gift med Kirsten Pedersdatter, de havde 4 Sønner og 1 Datter, nemlig: Niels, Hans, Peder, Hans og Elisabeth. Naar Hans Hansen Møller dør, véd jeg ikke, men 9. Maj 1739 holder Kirsten Pedersdatter Skiftesamling med sine Børn og afstaar da Møllen til sin Søn Peder Hansen Møller, der dog allerede den 30. August 1730, i Følge et gl. Skøderegister paa Elbo m. fl. Herreders Kontor i Fredericia, havde faaet Skøde paa noget Jord i Børkop til 4 Høveders Græsning. Det ser ud til, at Kirsten Pedersdatter efter Hans Hansen Møllers Død har været gift med en Bertel Jensen, thi i en Jordebog fra Koldinghus i Rigsarkivet fra 1733 staar Bertel Jensens Enke opført som Fæster af Børkop Mølle. Ret længe kan hun dog ikke have været gift med

¹⁾ Sønnen, Peder Rasmussen Møller, fik Gaarden efter Faderen. 1765 var han Ejer af Halvdelen af den Gaard i Vinding, der nu kaldes »Vinding Ladegaard«.

ham, thi den yngste af de 2 Sønner, der bar Navnet Hans, var født 1726. Peder Hansen Møller var gift med Maren Stephansdatter, Steddatter af Gmd. Jens Knudsen i Børkop. De havde 2 Børn, nemlig en Søn, Hans, født 1743, og en Datter, Kirsten, født 1745, begravet Onsdag den 7. Juli 1751. Peder Hansen Møller ses en Tid at have været Kirkeværge. Hans Hustru dør 1751. Hun begravnes Palmesøndag, og var 43 Aar gl. Ved Skiftet efter hendes Død fremlægger Peder Hansen Møller bl. a. en Obligation, der begynder saaledes: Kjendes jeg underskrefne Peder Hansen i Børkop Mølle, at jeg skyldig er bleven til min Farbroder Rasmus Pedersen Møller af Pjedsted og hans Hustru Mette Markusdatter 100 Rdl. til at indfri en tilforhandlet halv Proprietærgaard . . . Vitterlighedsvidner er Peder Hansens Farbroder, Jens Pedersen Møller i Bredstrup, og Broder Niels Hansen Møller i Stovstrup. — Peder Hansen Møller omtales da som syg og svag, han dør samme Aar og begravnes 8de Søndag efter Trinitatis. Ved sin Død var han 50 Aar, 6 Maaneder og 3 Uger. Efter hans Hustrus Død har hans Søster Elisabeth styret Huset for ham og efter hans Død haft Tilsyn med Sønnen og med Møllen. Paa Skiftet efter ham gør hun dette gældende, og hun fremlægger en Kontrakt af 15. Juli 1751 mellem hende og Broderen, hvorved han overdrager hende Møllen mod, at hun skal give ham Aftægt og opdrage Sønnen. Skifteforvalteren erklærer imidlertid Kontrakten for ugyldig, idet han gør gældende, at Peder Hansen Møller ikke var ved sin fulde Samling i den sidste Tid. Paa Skiftesamlingen møder en Tømremester Christopher Møller af Kolding, som har spurgt, at Møllen er fæstledig, og han tilbyder at overtage Møllen mod at betale 1100 Rdl. for alt Dødsboet tilhørende. Man enedes

om, at han skal overtage Møllen mod at betale Boet c. 900 Rdl., og at der skal holdes Auktion over en Del af Løsøret. Ved Peder Hansen Møllers Død 1751 kom Møllen altsaa til en anden Slægt. De efterfølgende Møllere bliver forøvrigt ikke gamle i Møllen. Hvor Elisabeth Hansdatter og Brodersønnen blev af, véd jeg ikke. Paa Skiftet efter Peder Hansen Møllers Hustru, Maren Stephansdatters, nævnes Farbrødrene Niels Hansen Møller af Stovstrup som Formynder for den 8-aarige Søn, Hans Pedersen, og Hans Hansen Møller af Andkær som Formynder for den 6-aarige Datter, Kirsten Pedersdatter. Gmd. Hans Hansen Møller i Andkær begravnes 2. Søndag i Advent 1767. Han var da 41 Aar 11 Mdr. gl. Hans Datter, Maren Hansdatter Møller, troloves 1757 med Peder Hansen Ladegaard, og de faar Gaarden i Andkær efter Hans Hansen Møller. De boede paa den Gaard, der nu ejes af Pagh Ladegaard. Af deres Efterkommere lever vist en Del paa Egnen. — Som foran nævnt, boede Niels Hansen Møller i Stovstrup. Han boede paa den Gaard, der nu kaldes Stovstrupgaard; den var, da han overtog den, den største af Byens 4 Gaarde, som alle kaldtes Selvejergaarde. Han maa være kommen til Gaarden c. 1730. Han nævnes nemlig i Jordebogen fra 1733 som boende paa den. Hans Formand hed Hans Bertelsen. I en Tyverisag hedder det 1731, at Byhyrden Christen Dybkjær fra Egum, mens Hans Bertelsen boede paa Gaarden, havde gjort Indbrud gennem Taget paa hans Stuehus og stjaalet. Hans Bertelsen er sagtens en Søn af den Bertel Hansen af Stovstrup, der 1710 dør i en Alder af 45 Aar. Niels Hansen Møller er maaske kommen til Gaarden ved at ægte Hans Bertelsens Datter. I sit første Ægteskab havde Niels Hansen Møller en Søn, Hans, som kom

til Norge. Han boede i Kristiania og blev en berømt Læge og Videnskabsmand. Han havde bl. a. 2 Sønner. Som Enkemand blev Niels Hansen Møller i Følge Fredericia Trinitatis og Ullerup Sogns Kirkebog den 19. April 1748 trolovet med Kathrine Jørgensen Bang, Datter af Gaardmand Jørgen Nielsen Bang og Hustru. Jørgen Bang var ogsaa gift 2 Gange. Hans første Hustru døde 1719, hendes Navn kender jeg ikke; hans anden Hustru hed derimod Maren Pedersdatter, men om hun er Moder til Kathrine Bang, véd jeg ikke. Jørgen Nielsen Bang boede paa Sønderbygaard. Han havde flere Børn foruden Datteren Kathrine, saaledes Sønnerne Claus, der fra 1772 til 1797 var Sognepræst i Pjedsted og Gaarslev, Niels Jørgensen Bang, der fik Sønderbygaard efter Faderen, og Henrik Jørgensen Bang, der 1758 blev udlagt som Fader til et uægte Barn i Gaverslund Sogn, samt Johannes Bang i Fredericia. Niels Hansen Møller og Kathrine Bang havde 3 Sønner og 1 Datter. Den sidstes Navn kender jeg ikke, men Sønnerne var: Peder, Jakob og Rasmus. Af disse fik

1. Peder Nielsen Møller 1782 Fødegaarden i Stovstrup efter Faderen. — Han var gift med en Datter af Sognefoged Søren Thygesen af Kongsted. Søren Thygesens Søn, Jens Sørensen, flyttede 1789 sin Gaard ud paa Marken Øst for Kongsted By og kaldte den »Kærsgaard«. Om P. Møller havde Børn, véd jeg ikke.¹⁾ 1813 sælger han Gaarden til Major Bardenfleth, der 1815 solgte den til Inspektør Betzer, som senere blev Kammerraad og en Tid var Medlem af Stænderforsamlingen i Viborg.

2. Jakob Møller blev 1812 Byfoged i Maribo, han fik Titel af Justitsraad og havde 2 Sønner og 1 Datter.

¹⁾ Han døde 1816 hos sin Broder, Biskoppen i Maribo.

ter, den ene af Sønnerne var Læge, den anden Postmester i Maribo.

3. Endelig skal jeg omtale den yngste og mest bekendte af Sønnerne, nemlig Rasmus Møller. Han er født i Stovstrup den 29. September 1763, og han er rimeligvis opkaldt efter Faderens Farbroder, Rasmus Pedersen Møller i Pjedsted. Rasmus Møller modtog sin første Undervisning i Hjemmet af sin Broder Hans. Senere undervistes han og hans 2 Brødre, Peder og Jakob, af en gammel Underofficer, derefter kom han paa Fredericia Latinskole, hvorfra han i sit attende Aar blev Student og kom til Hovedstaden for at studere. Paa denne Tid døde hans Forældre, og Broderen Peder overtog Fødegaarden. Skønt det var en stor Bondegaard, Forældrene havde haft, ejede de dog ikke meget. (Det Areal, der da hørte til Gaarden, har nu godt 20 Tdr. Hartkorn). Om Rasmus Møller fortælles, at han i sin Ungdom var lille og spinkel, og at han fra Barndommen af hellere syslede med Bøger, end han tog Del i sine Sødskendes Lege eller Arbejde paa Marken og i Laden. Han holdt meget af at sidde inde hos sin Moder paa en Skammel, mens hun spandt, og læse højt i Bibelen for hende. Hun forklarede ham til Gengæld det læste. Om Moderen hedder det, at hun i Aftenskumringen, naar Gaardens Folk var samlede, lærte sine Børn og øvrige Husfæller at synge smukke Salmer og Sange. Paa Højtidsaftener læste Niels Møller selv højt i det nye Testamente med Andagt og Opbyggelse for Gaardens Folk. Som gammel Mand omtalte Biskop Rasmus Møller ofte med rørende Glæde sit Barndomshjem. 1790 tog han Magistergraden, Aaret efter blev han kaldet til Præst for Uldum og Langskov Menigheder, og i Uldum Præstegaard fødtes den 21. Marts 1794 Sønnen Povl Martin Møller. Fra 1796

til 1802 var Rasmus Møller Præst i Jelling. 1802 forflyttedes han til Købelev paa Lolland. 1815 blev han Doktor i Teologi, og 1831 Biskop over Lolland Falsters Stift. Han døde 1842.

Foruden Morbroderen, Niels Jørgensen Bang paa Sønderbygaard, havde Rasmus Møller ogsaa en Farbroder i Stovstrup, nemlig Hans Hansen Møller, som boede paa den Gaard, der nu udflyttet fra Byen kaldes »Hermansminde«. Denne Gaard laa tidligere tæt Øst for Stovstrupgaard. Hans Hansen Møller var 2 Gange gift, 1. Gang med Anna Lauritsdatter, Datter af Gmd. Laurits Hansen i Stovstrup. Han boede paa en Gaard, som 1862 blev lagt under Sønderbygaard. 1758 blev han 2. Gang gift med Anna Pedersdatter, der var født 1734 og var en Datter af Gmd. og Sognefoged Peder Nielsen (Grundet) i Vinding. Han boede paa den Gaard, der nu kaldes »Bjærtsminde«. Hans Hansen Møller og Anna Pedersdatter havde 6 Børn. (Anna Pedersdatter var Søster til min Tipoldemoder). 1795 solgte Hans Hansen Møller sin Gaard til Peder Jessen; men om han saa flyttede fra Egnen, véd jeg ikke. I Frøken Ross' Skildring af Rasmus Møller skriver hun bl. a., at han havde en Farbroder i Stovstrup, der var Byens største og rigeste Gaardmand, han havde kun 1 Søn, der blev finere opdraget end Rasmus Møller og hans Brødre. Her har hun forvekslet Farbroderen med Morbroderen Niels Jørgensen Bang paa Sønderbygaard. Han havde nemlig kun en Søn, Jørgen Nielsen Bang, der efter Forældrenes Død 1788 opholdt sig paa Petersholm ved Vejle, hvor han ellers bliver af, véd jeg ikke. Niels Jørgensen Bang forstørrede Sønderbygaard meget, idet han ved Salget af Fredericia Rytterkobler 1765 købte den saakaldte Officersmark paa godt $4\frac{1}{2}$ Tdr. Hartkorn (nu c. 13 Tdr.)

og lagde den under Gaarden, saa den blev den største i Byen. Senere købte han ogsaa Ullerup Sogns Konge-, Korn- og Kvægtiende. 1751 havde Moderen, Maren Pedersdatter, afstaaet Sønderbygaard til ham. Efter hans og hans Hustrus Død c. 1786 solgtes Sønderbygaard til Generalkrigskommissær Wildenradt, han var gift med Kristiane Margrethe Backmann, Datter af Hofjægermester Backmann til Vellinggaard. Wildenradt var en kort Tid Ejer af Gaarden Brandtlund i Skærup, senere af Vellinggaard, Høneborg Ladegaard og Sønderbygaard. Før Slægten Bang kom til Sønderbygaard, boede den vistnok i Fredericia. Dette formoder jeg deraf, at jeg i Fredericia Trinitatis ældste Kirkebog i Arkivet i Viborg træffer flere Mænd med dette Navn. 1755 var Niels Jørgensen Bang ogsaa Ejer af Kobbegaarden ved Stovstrup. Rasmus Møllers Bedstefader, Jørgen Bang, bebor Sønderbygaard 1733. 1688 ejes den af Knud Madsen, 1662 af Mikkell Sønderby. Om Niels Bangs Søn, fortæller Frk. P. Ross bl. a., at »der blev gjort meget Væsen af denne Søn«, han kunde dog ikke staa sig for sine Fætttere i Læsning; han var stor paa det og gik med Støvler. Hun fortæller desuden, at Biskoppen og hans Broder, Byfogden i Maribo, en Aften sad og talte om denne Fætter, og da sagde Byfogden: »Husker Du, Broder Rasmus, hvor kry han var i sin Søndagsstads?« »Jo«, svarede denne, »jeg husker især hans langskafte Støvler, blankede med Tran; det var en Velstand, jeg aldrig kunde opnaa. Jeg var en holden Karl, naar jeg blot havde en Træsko til hver Fod, for jeg havde ofte Uheld med dem; kan du huske det, Jakob?« Byfogden lo, idet han sagde: »Ja, det husker jeg saa godt, naar du bag efter os andre vilde springe over Vandhullerne, plumpede du midt ud i dem, og Træ-

skoene blev i Mudderet, naar vi trak dig op«. »Den Modgang har jeg endnu en levende Følelse af«, sagde Biskoppen, »jeg tabte ogsaa Træskoene, naar jeg kom op at age paa Høstvognen, for jeg stak Benene ud gennem Tremmerne, og da faldt de af og knustes i Hjulsporet. Det var da intet Under, at et Par Støvler, som man ikke tabte af Benene, og hvormed man kunde gaa tørskoet over Vandhuller, som jeg da aldrig lærte at springe over, for mig var Indbegrebet af den største Lykke.«
